

Wetsvoorstel 'Verduidelijking beoordeling arbeidsrelaties en rechtsvermoeden'

Het wetsvoorstel 'Verduidelijking beoordeling arbeidsrelaties en rechtsvermoeden' beoogt schijnzelfstandigheid terug te dringen. Het is onderdeel van een pakket arbeidsmarktmaatregelen van het kabinet ter bestrijding van misbruik van onzekere arbeidscontracten: tijdelijk, oproep, uitzend en van schijnzelfstandigheid. Het pakket is gebaseerd op het middellangetermijnd advies dat de SER in 2021 uitbracht (hierna: SER-MLT). Sociale partners waren afgelopen anderhalf jaar nauw betrokken bij de voorbereiding van het arbeidsmarktpakket en dus ook bij het wetsvoorstel over zzp. De hoofdlijnen van dit wetsvoorstel zijn in samenspraak met sociale partners uitgetekend in de voortgangsbrief uitwerking arbeidsmarktpakket van 3 april jl.

FNV, CNV en VCP kunnen zich goed vinden in het wetsvoorstel dat het resultaat is van die besprekingen. Wel maken we ons er zorgen over dat het wetsvoorstel zo zou kunnen worden uitgelegd dat, zelfs als aan alle vereisten voor het aannemen van een arbeidsovereenkomst is voldaan, toch geconcludeerd kan worden dat sprake is van zelfstandig ondernemerschap.

In Nederland wordt op grote schaal werk verricht op basis van onzekere contracten. Te veel mensen werken permanent op een steeds nieuw tijdelijk contract, weten niet hoeveel uren ze de komende week mogen werken, werken al jaren als uitzendkracht bij dezelfde werkgever of werken als schijnzelfstandige. Flexibele arbeid dient al lang niet meer waar het ooit voor was bedoeld: namelijk piek en ziek. Voor veel mensen betekent dit een laag en vooral onzeker inkomen en vaak genoeg ook zwaar werk. Die onzekerheid werkt daarnaast door op veel andere aspecten van hun leven zoals het kunnen kopen van een huis of het starten van een gezin.

Niet alleen op individueel niveau zijn de gevolgen van de buitenproportionele inzet van onzekere contracten groot. Op collectief niveau leidt het tot concurrentie op arbeidsvoorwaarden. De inzet van schijnzelfstandigen leidt tot een ondermijning van onder andere de sociale verzekeringen, het ontslagrecht en het minimumloon, terwijl de overheid onterecht belastinginkomsten mist.

Het arbeidsmarktpakket bevat voorstellen om het misbruik van tijdelijk, oproep en uitzend terug te dringen (voorstel 'Wet Meer zekerheid voor flexwerkers' dat afgelopen zomer openbaar werd). Dat heeft echter geen zin als de weg naar schijnzelfstandigheid wagenwijd open blijft staan. Er blijft dan immers een ontwijkingsroute mogelijk en dit is dan ook nog eens de route die de werknemer de minste bescherming biedt en ons stelsel van sociale zekerheid en belastingen fors ondergraaft.

Het wetsvoorstel 'verduidelijking beoordeling arbeidsrelaties en rechtsvermoeden' beoogt schijnzelfstandigheid zoveel mogelijk terug te dringen en is daarmee een belangrijke stap in de goede richting.

Het wetsvoorstel bepaalt in hoofdzaak twee dingen.

- Er komt een rechtsvermoeden waarbij het gemakkelijker wordt een arbeidsovereenkomst te claimen. Beneden een uurtarief van €32 moet bij een geschil de opdrachtgever/werkgever aantonen dat er sprake is van zelfstandige arbeid, ofwel werknemer-tenzij.
- De wet wil de definitie van arbeidsovereenkomst verduidelijken. Dat doet de wet op basis van bestaande jurisprudentie die niet zelden door de FNV is uitgelokt. Enerzijds kan niet alleen 'gezag', maar ook 'inbedding in de organisatie' wijzen op werknemerschap. Anderzijds zijn ook contra-indicaties geformuleerd, die juist wijzen op zelfstandig ondernemerschap.

Het is wat FNV, CNV en VCP betreft niet de bedoeling dat schijnzelfstandigheid wordt gelegitimeerd. Het is ook niet de bedoeling dat legitieme zelfstandigen plotseling werknemer worden. Dit is ook het uitgangspunt van het SER-MLT advies. Daarin werd geen wijziging van definitie van een arbeidsovereenkomst beoogd. Aanvullend zal een rechtsvermoeden beneden een uurtarief van €32 kwetsbare zelfstandigen aan de onderkant van de arbeidsmarkt een steun in de rug geven. Ook zijn FNV, CNV en VCP ervan overtuigd dat van dit rechtsvermoeden een preventief effect uit zal gaan.

Wat betreft de verduidelijking van de definitie van de arbeidsovereenkomst kunnen we de lijn van het wetsvoorstel inhoudelijk volgen. We begrijpen dat 'inbedding in de organisatie' een indicatie voor werknemerschap is. Dit is niet een 'nieuw' bedenksel in dit wetsvoorstel maar volgt uit jarenlange rechtspraak. Ook zonder dit wetsvoorstel zal een rechter dit criterium in een inhoudelijke beoordeling van de arbeidsrelatie gebruiken.

FNV, CNV en VCP maken zich wel enige zorgen over een mogelijk te snelle conclusie op basis van de contra-indicaties dat sprake is van zelfstandig ondernemerschap. Zoals eerder aangegeven in het niet de bedoeling dat 'echte' zelfstandigen plotseling werknemer zijn, maar is het ook niet de bedoeling dat schijnzelfstandigheid wordt gelegitimeerd. Een te sterke nadruk op de contra-indicaties van ondernemerschap brengt dit risico met zich mee. FNV, CNV en VCP roepen hierbij op extra alert te zijn op indicaties die met name op papier lijken te wijzen op zelfstandig ondernemerschap, maar in de praktijk in de invulling van het werk weinig betekenis hebben. Wat ons betreft blijft het uitgangspunt 'wezen gaat voor schijn' leidend.

Wat betreft FNV, CNV en VCP is het arbeidsrecht en alle rechtspraak op dit onderwerp duidelijk genoeg en moet het handhavingsmoratorium, dat de politiek aan de Belastingdienst heeft opgelegd, zo snel mogelijk worden opgeheven. Ook in het SER-MLT advies wordt gepleit voor het opheffen van het handhavingsmoratorium. Helaas heeft na de Wet DBA de opvatting postgevat dat het vaak lastig is onderscheid te maken tussen werknemer en zelfstandige. In de meeste gevallen is dat helemaal niet moeilijk: over het overgrote deel van de arbeidsrelaties kan door het invullen van een simpele vragenlijst een uitspraak worden gedaan.

Een groter probleem is dat de kennis over de regels die bepalen of je een werknemer of ondernemer bent, door het jarenlange gebrek aan handhaving zijn vervaagd. Zowel opdrachtgevers als opdrachtnemers konden jarenlang hun gang gaan, zonder risico op een correctie. Daarmee is de onwenselijke situatie ontstaan dat het voor grote groepen zelfstandigen – en hun opdrachtgevers – een verrassing kan zijn dat zij conform zowel de huidige regelgeving als dit wetsvoorstel toch echt werknemers zijn. Dit merk je nu al in de publieke discussies rondom dit onderwerp. Als mensen eigenlijk als werknemer werken, moet de werkgever aan de Belastingdienst sociale premies en loonbelasting gaan afdragen. Het heeft dus op individueel niveau behoorlijke gevolgen.

Daarom dringen we erop aan dat de hervatting van de handhaving verstandig verloopt. Nu geen navorderingen bij de schijnzelfstandigen. Het moet een geleidelijk proces zijn. Ga beginnen bij de meest duidelijke en schadelijke gevallen van schijnzelfstandigheid. Pak de bemiddelingsbureaus aan die willens en wetens aan schijnzelfstandigheid verdienen. Maar ga die stappen zetten en het liefst zo snel mogelijk, ongeacht de ingangsdatum van dit wetsvoorstel. Want hoe langer niet wordt gehandhaafd, hoe groter het probleem zal worden. Een toekomstbestendige arbeidsmarkt en een houdbaar belasting- en sociale zekerheidsstelsel komen daarmee onder nog grotere druk te staan.

De FNV, CNV en VCP herkennen echter ook de zorgen van werkenden in sommige sectoren over het ontbreken van goed werkgeverschap. Er zal door werkgevers, naast deze wetgeving, forse inzet moeten worden gepleegd op het inzetten op goed werkgeverschap, zoals roostering, werk-privé en administratieve lasten.